

آزمایش **PSA (Prostate Specific Antigen)** برای اندازه‌گیری مقدار آنتی ژن اختصاصی پروستات در خون انجام می‌شود و بیشتر برای غربالگری، تشخیص و پیگیری سرطان پروستات و همچنین بررسی بزرگی خوش خیم پروستات (BPH) یا پروستاتیت استفاده می‌شود. در ادامه دستورالعمل کامل این آزمایش را توضیح می‌دهم.

۱. هدف آزمایش PSA

این آزمایش برای موارد زیر درخواست می‌شود:

- غربالگری سرطان پروستات در مردان
 - بررسی علائم ادراری مثل تکرر ادرار یا سختی در دفع ادرار
 - پیگیری درمان سرطان پروستات
 - بررسی عود بیماری پس از درمان
- PSA پروتئینی است که توسط سلول‌های پروستات تولید می‌شود و مقدار کمی از آن وارد خون می‌شود.
-

۲. آمادگی قبل از آزمایش PSA

برای جلوگیری از بالا رفتن کاذب PSA رعایت موارد زیر مهم است:

۴۸ ساعت قبل از آزمایش

- انزال (رابطه جنسی یا خودارضایی) نداشته باشید
- دوچرخه‌سواری یا موتورسواری طولانی انجام ندهید
- ورزش سنگین نکنید

۱ هفته قبل

در صورت امکان انجام نشود:

- معاینه پروستات از راه مقعد (DRE)

- سونوگرافی ترانس رکتال

- بیوپسی پروستات

- سیستوسکوپی

این موارد می‌توانند PSA را موقتاً افزایش دهند.

داروها

برخی داروها PSA را تغییر می‌دهند:

داروهایی که PSA را کاهش می‌دهند:

- فیناستراید (Finasteride)

- دوتاستراید (Dutasteride)

بیمار باید مصرف داروها را به پزشک اطلاع دهد.

ناشتا بودن

- نیازی به ناشتا بودن نیست

اما برخی آزمایشگاه‌ها ۴ ساعت ناشتا را ترجیح می‌دهند.

۳. نحوه انجام آزمایش

۱. نمونه خون وریدی از بیمار گرفته می‌شود.

۲. معمولاً ۲ تا ۵ میلی‌لیتر خون در لوله بدون ضدانعقاد یا ژل جداکننده جمع‌آوری می‌شود.

۳. نمونه سانتریفیوژ شده و سرم برای اندازه‌گیری PSA استفاده می‌شود.

۴. اندازه‌گیری معمولاً با روش‌های ایمنوآسی (Immunoassay) مانند:

ELISA ○

CLIA ○

ECL ○

۴. انواع آزمایش PSA

۱. Total PSA

کل PSA موجود در خون را اندازه می‌گیرد.

۲. Free PSA

PSA آزاد در خون را اندازه می‌گیرد.

۳. نسبت Free PSA / Total PSA

برای افتراق بهتر بین:

- سرطان پروستات
- بزرگی خوش خیم پروستات

۵. مقادیر طبیعی PSA

به طور کلی:

- کمتر از ۴ ng/mL → طبیعی
- ۴ تا ۱۰ ng/mL → محدوده خاکستری
- بیشتر از ۱۰ ng/mL → احتمال بیشتر سرطان

اما مقدار طبیعی با سن تغییر می‌کند:

- ۴۰-۴۹ سال: کمتر از ۲.۵
 - ۵۰-۵۹ سال: کمتر از ۳.۵
 - ۶۰-۶۹ سال: کمتر از ۴.۵
 - ۷۰-۷۹ سال: کمتر از ۶.۵
-

۶. عوامل افزایش PSA

PSA فقط در سرطان بالا نمی‌رود. عوامل دیگر:

- سرطان پروستات
 - بزرگی خوش خیم پروستات (BPH)
 - التهاب پروستات (Prostatitis)
 - انزال
 - معاینه پروستات
 - سوند ادراری
 - دوچرخه‌سواری
 - عفونت ادراری
-

۷. عوامل کاهش PSA

- مصرف فیناستراید
- مصرف دوتاستراید
- چاقی

- برخی داروهای هورمونی
-

۸. کاربرد PSA در پیگیری سرطان

بعد از درمان سرطان پروستات:

- PSA باید به شدت کاهش یابد
 - افزایش مجدد PSA می تواند نشان دهنده عود سرطان باشد.
-

۹. محدودیت های آزمایش PSA

این تست اختصاصی سرطان نیست زیرا:

- در BPH هم بالا می رود
- در التهاب پروستات هم افزایش دارد
- گاهی سرطان وجود دارد ولی PSA طبیعی است
- به همین دلیل معمولاً همراه با موارد زیر بررسی می شود:
- معاینه پروستات (DRE)
- MRI پروستات
- بیوپسی